

"TAMERLANO" OPERA IN A NEW INTERPRETATION**Madina Qambarova,****4th-Year Student, "Art Studies" Program****Abstract**

On October 3, 2024, the Alisher Navoi State Academic Grand Theater hosted a new interpretation of the opera "Tamerlano," directed by Stefano Poda, presented by the Uzbekistan Culture and Arts Foundation. The music, originally composed by George Frideric Handel, was performed in a contemporary interpretation by Kirill Richter.

Opera o'tmishning ulug'vorligini zamonaviy yo'nalishlar bilan uyg'unlashtirilgan holda yaratilgan. "Tamerlano" operasi millatimizning buyuk fотиhi bo'lgan Amir Temur va uning rafiqasi Bibixonim, Usmoniylar sulolasining vakili Boyazid I Yildirim va uning qizi Asteriya haqida hikoya qiladi. Operada Amir Temur va dushmanining qizi Asteriya o'rtadidagi muhabbat, Bibixonimning qat'iyati, donishmandlikligi va sadoqati, Boyazidning alam va nafratini ko'rish mumkin. Operada faqatgina Amir Temurning sevgi va muhabbat hikoyasi haqida emas, balki, tarixda bo'lgan urushlarning oqibati, qanday qilib adolatli jangchi va qirol bo'lish kerakligi haqidagi qarashlarning shakllanishiga olib keladi.

Jorj Fridrix Handelning eng yaxshi asarlaridan biri bo'lgan "Tamerlano" operasi bastakor tomonidan 1724 – yil iyul oyida 20 kun ichida yozilgan bo'lib, hozirda opera 300 yoshga tolган. O'zbekiston madaniyat va san'at jamg'armasi tashabbusi bilan amalga oshirilgan spektaklning yangi talqini Handel ijodining zamonaviy talqiniga aylandi.

Yangi talqinni tayyorlashda bastakor va pianinachi Kirill Rixter Handel musidaning yangi talqinini tayyorlab, ijroni Amir Temur yashagan davr va muhitining asl sadosiga yaqinlashtirish uchun o'zbek milliy cholg'u asboblari qo'shishdek murakkab vazifani o'z zimmasiga olgan. Operaning musiqiy jo'rliги Alibek Abdurahmonov boshchiligidagi O'zbekiston milliy simfonik orkestri tomonidan taqdim etilgan. Senografiya, liboslar, yorug'lik va xoreografiya mashhur Stefano Poda tomonidan yaratilgan bo'lib, uning loyihalari jahon sahnalarida e'tirof etilgan. Stefano Podaning o'ziga xos uslubi qadimiy tasvirlarni zamonaviy san'at bilan uyg'unlashtirishga asoslangan. U sahnada o'z tilida so'zlashadi, janrlar va fanlar o'rtasidagi qarashlarni yo'q qilish uning o'ziga xos uslublaridir. Poda shunchaki hikoya qilibgina qolmasdan, dizayn, arxitektura, haykaltaroshlik, rasm, musiqa va dramani birlashtirib yaxlit hayotni gavdalantiradi.

Gulnoza Malikova rahbarligidagi O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan xor jamoasi, Komil Mo'minov rahbarligidagi "O'zbekim" karnay – sunray guruhi, Abdukarim Ashirmatov rahbarligidagi xalq cholg'u orkestrining chiqishlari yangi talqinning o'ziga xos jozibadorligi, shuningdek, Amir Temur yashagan davrning muhitini va o'zbek milliylik kayfiyatini ochiberishga hissa qo'shdi.

Opera italyan tilida ijro etilgan. undagi bosh rol Tamerlano – mamlakatimizning eng mashhur, O'zbekiston xalq artisti bas gitari Jenisbek Piyazov, Boyazid – Handel ijrochilaridan hisoblangan ispan tenori Xuan Sancho, Asteriya – Argentinalik soprano Veronika Kanhemi tomonidan ijro etilgan.

"Tamerlano" operasining dekabr oyidagi namoyishiga tashrif buyurib yuqorida keltirilgan ta'riflarni ko'rib, ularga baho berishga muyyasar bo'ldim. Opera haqiqatdan ham zamonaviy, kreativ dekaratsiya va tomoshabinlarning e'tiborini o'ziga sehrlaydigan muhitga ega. Bulardan eng asosiysi va menga ijobiy ta'sir ko'rsatgani o'zbek milliy cholg'u nolalarining yangrashi bo'ldi. Bu hissiyotni so'z bilan ta'riflashning iloji yo'q. Milliy kuylarimiz shunchaki nola bilan yangabgina qolmasdan, o'zining g'ayritabiiy joylashuvi orqali ham tomoshabinlarni o'ziga sehrlab, maftun qilib qo'ydi. Operadagi meni yana hayratga solgani Stefano Podaning chet el xareografi bo'lishiga qaramasdan, o'zbek milliy kuylarini to'g'ri tanlagani, ularning joylashuvidagi o'ziga xos yondashuvlar tomoshabinlarda kuchli milliylik hissiyotlarini kuchaytirgani bo'ldi.

Albatta hamma narsa ideallikka ega emas, shu qatorida "Tamerlano" operasi ham. Bu bilan operaning biroz menga va tomoshabinlarga yoqmagan bir holati haqida o'z fikrimni bildirmoqchiman. Bu holat operaning yangi talqinidagi liboslarning Amir Temur davrini emas, balki, XIV asr Yevropa davridagi qirollik saroylarining liboslaridan foydalanganligi bo'ldi. Darhaqiqat opera yaratilganiga mana 300 yil bolmoqda. Ammo yangi talqin O'zbekistonning tarixi uning davri, muhiti milliy qadriyatlari haqida hikoya qiladi. Ayniqsa Amir Temur va Bibixonimning liboslari Yevropa qirollarining shoxona liboslarida ekanligi tomoshabinlarda birozgina emas anchagina norozilikni yuzaga keltirdi. Tomoshabinlar bilan suhbatlashib ularning opera haqidagi fikrlarini bilib oldim. Ularning ko'pchiligi "Bibixonim va Amir Temur davrida Yevropa liboslarini ko'rish aqlga sig'mas darajadagi holat" deb baholashdi. Agar bu yaratilgan asl "Tamerlano" operasi bo'lganda buni tushunish mumkin edi. Ammo bu yangi talqin bo'lib, unda o'zbek milliy

qadriyatlari aks ettirilgan. Ha bu albatta boshlanishi hali yanada mukkamallashib, ba'zi bir hato va kamchiliklarni to'ldirishga vaqt ham imkoniyat ham mavjud. Shunchaki izlanish va harakat qilish kerak.

